

Nihat Durak, **Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet,**

Rağbet Yayınları, İstanbul 2011, I. Baskı, 335 sayfa.

ISBN: 9.786.055.378.059

Reyyan Beyza ALTAN*

Süryani Ortodoks Kilisesi, Hıristiyan dünyasının kadim kiliselerinden biridir. Süryani Ortodoks Kilisesi, ibadet şekilleri bakımından da çok renkli bir yapıya sahiptir. İslamiyet'teki ibadet uygulamalarıyla bazı benzerlikler içerir. Ülkemizde yüzyıllardır binlerce Süryani'nin yaşaması, semitik dil yapısı, gelenek ve göreneklerinin Anadolu toprağıyla yoğrulmuş oluşu, sanırım bu konunun çalışılmasını gerekli hale getirmiştir.

Ortadoğu'nun en eski kavimleri arasında yer alan Süryaniler, Anadolu kültür mozağının şekillenmesine katkıda bulunmuş, sonra da onun tamamlayıcısı olmuş bir topluluktur. Bu cemaatin dinî tarihi ve ibadet usullerinin incelenmesi günümüz için önemli ve bilimsel açıdan gereklidir.

Anadolu coğrafyası tarihi arka planında birçok toplumun kültür, din ve mezhebine ev sahipliği yapmış, bu birikimin kuşaktan kuşağa aktarılmasında münbit bir alan işlevi görmüştür. Süryaniler de bu birikime katkıda bulunan topluluklardan biridir. Onların da dini yaşayış tarzı ve dini hayata aktarışı bu coğrafyanın şekillenmesi bakımından belli bir öneme sahiptir.

Yazarın aynı zamanda doktora tez çalışması olan kitap, giriş kısmının ardından dört ana bölüme ayrılır: Süryani Ortodoks Kilisesi, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadetin Temel Unsurları, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet Çeşitleri, Sakramentler (Sırlar).

* İÜSBE Sosyoloji ABD YL Öğr.

Giriş bölümünde, araştırma konusunun seçimi, konunun önemi, araştırma ile hedeflenen husus ve araştırma esnasında yararlanılan temel kaynaklardan bahsedilmiştir.

Birinci bölümde, Süryaniler'in adı, menşei ve kiliseleri hakkında geniş bilgi verilmiştir. Ardından Süryanilerin, günümüzdeki durumlarından bahsedilmiş, Türkiye ve dünyadaki kilise yapılanmaları üzerinde durulmuştur.

Yazar, kitapta geçen tüm kavramların önce sözlük ve terim anlamlarını vermiş, sonra bu kavramların Süryaniler ile etkileşimde olan topluluklar tarafından nasıl tanımlandığını ve daha sonra da kavramın Süryani Ortodoks Kilisesi bakımından neyi ifade ettiğini açıklamıştır. Kavramların ve meselelerin geniş perspektiften incelenmiş olması okuyucuya konu ve terimlerin daha iyi anlatılmasını sağlamıştır. Örnek vermek gerekirse, dua kavramının sözlük ve terim anlamının ardından, Hıristiyanlık'ta dua kavramı tanımlanmış ve sonra Süryani Ortodoks Kilisesi'nde dua başlığıyla kavram detaylandırılmıştır.

İkinci bölümde, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde ibadetin temel unsurları açıklanmıştır. İbadet, dua, kilise, musiki gibi kavramlar genel olarak tanımlandıktan sonra, bu öğelerin Süryaniler'deki anlam, mahiyet ve pratiği işlenmiştir. Devamında ibadetin dili, yönü ve ibadette kullanılan malzemeler ile kilisenin mimari içyapısı ve ibadette kullanılan bölümleri anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde namaz, oruç, kutsal ziyaret, ondalık, sadaka, dini gün ve bayramlar gibi ibadetler ve ibadete dair zaman dilimleri izah edilmiştir. Kitapta, ibadetlerin şekil ve çeşitlerinin anlatılmasının yanı sıra, dua gibi bireysel bir eylem de dini fenomen kapsamında incelenmiştir. Süryanicede slutho kelimesiyle ifade edilen namaz ibadetinin üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur. Namaz, İslam'da olduğu gibi Süryaniler'de de kişinin dini açıdan imandan sonra ifa etmesi gereken ilk vazifesi olarak görülür. Namazı

Allah'a yaklaşmanın bir aracı olarak gören Süryaniler'deki icrası ile İslam'daki namaz arasında temel farkı, rükûsuz olmasıdır. Namazın ifasına verilen ehemmiyet ve vakitlerindeki paralellik, iki din arasında benzerlik göstermektedir. İslam ile olan bu benzerlik dikkat çekicidir. Süryaniler'in dini anlama ve ibadeti uygulama da İslam'a vaki benzerliği, konunun çalışılma sebeplerindedir.

Dördüncü bölümde, genel olarak sakrament kavramı açıklandıktan sonra, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde vaftiz, konfirmasyon, tevbe ve itiraf, evharistiya, ruhban tayin ve takdisi, nikâh ve hasta yağı sakramentleri ile bu sırların uygulanış biçimleri yer almıştır.

Bu çalışmada Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi adını taşıyan cemaat ve yapılanmanın dini tecrübesi de yer almıştır. Kitap incelendiğinde Süryani kelimesinin menşeinin ne olduğu, Süryaniler'in ibadetlere bakış açısının nasıl olduğu, hangi ibadetin ne zaman yapıldığı, kilisenin bölümleri, kilisede dua ve musikinin ehemmiyeti, evlilik, boşanma, cenaze gibi tarihte dini, günümüzde sosyal bir fiil kapsamında değerlendirilen etkinliklerin kilisede nasıl icra edildiği teferruatlı olarak anlatıldığı görülür. Kilisenin söz, nişan, evlilik, boşanma ve cenaze gibi sosyal ameliyelerdeki etkisi de vurgulanır.

Süryani Ortodoks Kilisesi'nin ibadet şekil ve çeşitleri bakımından ciddi bir erozyona uğradığı maalesef bir gerçektir. Bu durumun birçok sebebi olabileceği gibi, kuvvetle muhtemeldir ki, seküler düşüncenin bireyleri ve toplumu etkileyişi göz ardı edilemez. Seküler düşünce, kilise mensubu olan topluluğun dini ve sosyal hayat tarzlarının dönüşmesine neden olmuştur. Yazar bu durumda, cemaati elde tutabilmek için seküler kesimin çoğu talebine tavizkar bir tutumla yaklaşan Süryani Ortodoks Kilisesi ruhanilerinin de az da olsa payı olduğunu vurgular.

Genel bir değerlendirmenin ardından, ek olarak verilen Süryani Ortodoks Kilisesi'nin vaftiz ve dini evlenme belgelerinin resimleriyle kitap bitirilmiştir.

Ülkemizde hatırı sayılır bir Süryani cemaatinin varlığına rağmen onlarla ilgili çalışmaların az sayıda oluşu, yazarın konuyu ele alış biçimi ve Süryaniler'le ilgili detaylı bilgilendirmesi, kitabı bundan sonra yapılacak akademik çalışmalarda başvurulması gereken kaynak haline getirmektedir.